

ZAVLJENJE IN SVET

TEDENSKA REVILJA

ŠTEV. 2

KNJIGA 23.

(LETO XII)

V LJUBLJANI, 10. JANUARJA 1938.

MARLA ANDERGAŠT in H. NIELSEN

PROMET V STRATOSFERI

PROFESOR DR. AVGUST PICCARD PRIPOVEDUJE O PRAKTIČNIH STRATOSFERNIH VOZNJAH, KI SE BODO PRIČELE ŽE V DOGLEDNEM CASU

Blstvo stratosferne vožnje je danes že dovolj znano. Stratosfera in pot vanjo z letalom sta že last moderne znanosti. Niso pa še popolnoma jasne posledice teh novo odkritih letalskih možnosti v zvezi z bodočim svetovnim prometom. Svetovno gospodarski odnosi stratosfernega letalstva se bodo le polagoma oblikovali v življi resničnosti prakse. Govoriti o zadevnih načrtih bi bilo odveč, ker jih bo itak uresničila življenjska potreba. Dva glavna činitelja, po katerima se stratosferna vožnja razlikuje od dosedanjih letalskih možnosti — bistveno povečana hitrost poleta in sigurnost vožnje — bosta odločilna za nove letalske proge. Seveda bodo imeli pri tem glavno vlogo gospodarski momentti. Gotovo ie, da je stratosferna vožnja dražja od sedanje normalne letalske vožnje. Toda razlika v stroških bo odtehtana z razliko hitrosti in s skrajšanjem letalskih prog. Treba je samo pomisliti, da v stratosferi n. pr. ni nevarnosti oledenitve letala in da se bodo zato odprle aziatsko-ameriške in evropsko-ameriške zveze v dosedaj nevarnem letalskem območju.

Reden normaliziran potniški in tovarni promet v stratosferi v bližnjem času ni le nemogoč, ampak morem celo reči, da je ta promet že v načrtu. Rezultati mojih znanstvenih podvigov in mojih praktičnih poskusov se že prenašajo v resnično življenje in v praktično uporabo. V ameriških Zedinjenih državah in v Belgiji (državna letalska družba »Sabena«) že grade nova letala za vožnjo v stratosfero. Z gotovostjo računam, da bodo že v kratkem času v stratosferi normalne letalske proge, ki bodo objemale svet prav tako kakor zdaj železnica in normalni letalski promet. Promet v stratosferi se bo razvijal redno in normalno, čeprav v začetku še ne množtevno in le v omejenem obsegu glede tovarnega prometa. Morda bodo pošiljali tovarne liste skozi stratosfero, blago samo pa po cenejši poti. S pocenitvijo prevoznih sredstev pa bo tudi tovarni promet večji. Kljub vsemu pa bo ostala neka razlika. Po dosedanjih izku-

AVGUST PICCARD

stvih bodo oskrbovala stratosferni promet izključno le letala.

Novo stratosferno letalo, kakor ga grade zdaj, je konstruirano za višino kakih 5000 metrov. V splošnem je podobno običajnim letalom, le kabina je seveda hermetično zaprta. Ko bodo prva letala za to višino v prometu, bodo začeli graditi letala za višino nad 15.000 metrov. Ta letala bodo služila normalnemu prometu. Za višino 30.000 metrov, kamor bom prihodnjič vzletel, bom imel balon s premerom 60 m in s približno vsebino 150.000 kubičnih metrov plina. Balon bo iz prav posebnih lahke svile. Stratosferni balon ne potrebuje gostega ovoja, kajti v višjih legah itak izpuhteva plin in to je potrebno za spuščanje. Za start tega balona sem izdelal poseben način, da se obvaruje balonov ovoj pred močnimi zračnimi strujami. Za polnitev bom uporabil najbrže helij.

Moj višinski rekord je dosegel 22.000 metrov. Tako lahko povem marsikaj o občutkih, ki jih ima človek v stratosferi. Predvsem: Neugodnih občut-

kov ni Sprememba zračnega pritiska se sploh ne čuti Seveda mora biti letalo primerno izdelano Za to je pri letalih, ki jih zdaj grade v Belgiji, dobro poskrbljeno Zemlja se skoraj ne vidi. Na vsak način pa mnogo manj nego pri letu v normalnih letalih Iz letala se vidi samo magična modrina, pa tudi v kabini ima človek občutek, da se vse zliva v nenavadno modrino. Tudi človek sam. Hitrost stratosferne

vožnje tako rekoč stalno narašča. Sedem do osem sto kilometrov na uro pri mirni vožnji je lahko doseči Lahko trdim, da bo to približna standardna hitrost prometnega letala v stratosferi. S poznejšimi hitrostnimi konkurencami se bo ta hitrost še povečala. Pri mojih poskusih je šlo predvsem za višinske rekorde, hitrostni rekordi pa se bodo nadaljevali.

t — d

ŠPANSKA INDUSTRIJA

Naslednje vrste bodo počile marsikaterega našega bralca o »mednarodnih interesih« na brutomorni španski vojni.

Državljanjska vojna je razdelila Špansko v tri ozemlja. V veliki vzhodni del pod madridsko vlado, v srednji tako imenovani narodni del in v severni del ob Biskajskem zalivu z mesti San Sebastian, Bilbao, Santander in Gijon prav tako pod madridsko vlado. Tako je bilo ob začetku bratskih sovražnosti. V severnem delu, ki so ga jeseni zasedle nacionalne čete, je večina železne in eksplozivne industrije ter premogovnikov. To štiri sto kilometrov dolgo primorsko ozemlje meji na severu na morje, na jugu kakih petdeset kilometrov daleč od morja pa ločijo to pokrajino od ostale Španske Kantabrijske Alpe. visoke do 2000 m. Prelazi, čez katere vodijo ceste in železnice, leže v višini nad tisoč metrov.

Madridska vlada ni mogla v zadostni meri izkoristiti primorskega zaledja v industrijskem ozirju. Med severnim industrijskim ozemljem ter med mesti Madrid, Valencia in Barcelona ni bilo kopne zveze. Pred izgubo Gijona je bila sicer zveza po morju, toda Francovo brodovje je močno oviralo prevoz premoga, železne rude in eksplozivnih snovi. V severnem delu sta bila le oba plavža v Saguntu z jeklarnico in valjarnico. Ta podjetja pa niso mogla v celoti obratovati, kajti premog je bilo treba dovažati iz gijonske okolice ali pa po morju iz inozemstva. Železne rude, ki jih predelujejo v teh plavžih, je treba dovažati iz železnega rudnika Ojos Negros s podzemsko železnico, dolgo 250 km. Ta rudnik pa leži blizu Teruela. Na tem ozemlju je tudi več topilnic za svinec in tovarna smodnika Murcia.

Odkar je Franco zavzel severno primorje od Iruna do Gijona, je postal tudi gospodar 80% španske vojne industrije v ožjem ali širšem smislu. V pokrajini Oviedo se pridobiva nad 75% premoga na Španskem. Poleg tega je tu cela vrsta železnih rudnikov. Zato so bili tu že davno ustanovljeni trije plavži (Duro Felguera, Moreda y Gijon in Mieres) z jeklarnicami in valjarnicami in destilacijo premoga. Nadalje so nastale tu ladjedelnice, delavnice za železne konstrukcije državna tovarna topov Trubia, državna puškarna v Oviedu i dr. V teku let so bile zaradi cenene premoga železa, električnega toka in industrijskega prebivalstva ustanovljene tudi naslednje industrije: cinkarna v Avilesu, tovarna dušika v La Felgueri, bakarna v Lugonesu, tovarna eksplozivov v Manjoyi, tovarna superfosfata in žveplene kisline istotam, dve tovarni neizgorljivih proizvodov, velika tovarna cementa v Tudela Beguinu, tovarna sklenin v Gijonu, dve veliki tovarni kamenine v Gijonu in San Claudiu, tri steklarne v Gijonu.

V pokrajini Santander je plavž Nueva Montana in tovarna, ki predelava pokrajinske rude. Nadalje najvažnejša cinkarna na Španskem Reocin z veliko tovarno žveplene kisline v Hinojedi. V tej pokrajini je tudi edina tovarna sode na Španskem v Barredi, dve ladjedelnici, tovarna žveplene kisline v Malianu, velika tovarna kamenine, dve tovarni cementa, dve steklarni in dve tovarni neizgorljivih produktov.

V pokrajini Biscaya so največji španski plavži Altos Hornos de Biscaya, jeklarnice, valjarnice, tovarne koksa in delavnice za železne konstrukcije. Nadalje plavž Echevarria in več manjših plavžev. Potem največja tovarna eksplozivov Sd Española de la Dinamita, tri tovarne neizgorljivih proizvodov, tri

tovarne kamenine, štiri velike tovarne cementa (Ziurena, Lemoza, Sestao, Asland), dve bakrarni (Fradera in Lipperheide y Guzman), tovarna gumijastih obročev. Posebno važni so železni rudniki, ki proizvajajo letno dve do tri milijone ton železne rude odlične kakovosti. Del ostane doma, ostalo pa se izvozi v Nemčijo in na Angleško. Kakega pomena je ta ruda n. pr. za Angleško, dokazuje dejstvo »blagohotnega zadržanja« angleške vlade nasproti Francu, zlasti še ker so v njegovi oblasti največji bakreni rudniki na Španskem, ki so last angleške družbe Rio Tinto. Nemške in druge interese pa so bralci že sami uganili.

Liliputanska pokrajina Guipuzcoa s San Sebastianom obsega komaj dva tisoč kvadratnih kilometrov s tri sto tisoč prebivalci. Čeprav v tej pokrajini ni ne premoga in ne železne rude, so se vendarle razvile mnoge večje in manjše industrije. N. pr. plavž z valjarnico, dve jeklarni, dve tovarni vagonov, velika tovarna cementa (Rézola), velika topilnica svinca (Renteria), dve tovarni nezgorljivih proizvodov, dve tovarni kamenin, tovarna sklenin, šest tovarn papirja, steklarna, tovarna za gumijaste obroče ter številne železne industrije, tovarne pohištva i dr. V ozkih dolinah pokrajine se povsod kadi iz tovarniških dimnikov, po mestih in vaseh. **gg**

TRAVNIK V MICHIGANU

DR. ANTON DEBELJAK

Crna gora ves svet poseli, sebe ne razsli. Ta izrek velja tudi za hribovito občino Loški potok, ki jo sosedna Ribnica imenuje Črno goro. Omenjena občina vsebuje vasi: Retje, Mali log (v domačih ustih: Manlog), Hrib, Šegovo vas, Srednjo vas, Travnik z Belo vodó. Iz kraške župnije se ljudje selijo na vse vetrove. »Če bi bile naše njive tako rodovitne kakor naše ženske, bi se nam dobro godilo.« mi je lani ali predlanskim potožil notoški občan, ki gre vsako zimo na Hrvaško v šume delat: a zadnja leta jih tamkajšnji domačini še odonod odganjajo, ker je v Sloveniji dr. Maček pri volitvah slabo odrezal.

Posebno znaten odstotek izseljenec se je svoje dni usmeril proti obliubljeni deželi, kakršna je bila do nedavna S. Amerika. Pred vojno sem v svoji rodni vasi s 40 hišami vedel za kakih 50 Amerikancev, stalno naseljenih onstran velike luže. Iz drugih, večjih vasi je prebežnikov še več. Celo izobražencev ne manjka med temi uskoki: saj delujeta v USA kar dva novinarja, rojena pod zvonom sv. Lenarta, Alojzij Truger in Rudolf Gregorič. Tam nastanjeni Potočani dajejo svoj naraščaj v šole, tako da njih sinovi in hčere zastopajo umske poklice.

Potočani onkraj Atlantika opravljajo pionirsko delo. V Michiganu so na priliko krčili in trebili divjino. Nastala je prijazna naselbina, ki je bila še poganka, brez imena. Ob krstu so prebivalci glasovali za naziv: Finci, Po-

Slovenski TRAVNIK pri Loškem potoku

ljaki in poleg še nekih narodnosti moji rojaki. Zmagali so in predlagali po običaju več imen, vsa iz najožje stare domovine. Gosposka je izbrala: Traunik.

Kraj redi 65 slovenskih družin. Med tamkajšnjimi veljaki je n. pr. trgovec Lojz Mikulič, enako vrstnik Ludvik Knavs. Starešina je 60 letni John Knavs, ki se je umaknil preko slane vode že l. 1901. Parkrat je pozneje za kratko dobo obiskal staro domačijo, nazadnje v avgustu 1937 s svojim avtomobilom, ki ga je pripeljal iz Traunika v Travnik, jo je ubral še malo proti Dubrovniku, čeprav se mu je videla cena za bencin pretirana v Jugoslaviji. »Naiširše ceste se mi zdiho kakor poljske stezice pri nas.« mu je ušlo.

»Kako ste se kaj privadili v Združenih državah?« me je zanimalo.

»Precej hitro je šlo. Svet ima takšno podnebje kakor v Loškem poto-

ku, le rodovitnejši je. Sejemo vse kakor po stari domovini, ječmen, oves, pšenico, sadimo krompir in tako naprej.»

»Kako pa živinoreja?«

»Največ redimo govedo, predvsem

Osemrazredna šola v ameriškem
TRAUNIKU

krave zavoljo mleka in smetane. Okolica je še precej divja: medvedi in veliki volkovi niso nič nenavadnega. Lov je dovoljen vsakemu državljanu, in sicer je odprt 14 dni. Izkaznica stane 1 dolar in pol, orožni list pa 1 dolar na leto.»

»Imate blizu vode za kopanje in letovanje?«

»Razna jezercja so ob Gorenjem jezeru, Lake Superior, z lesenimi hišami. Vendar je voda mrzla.«

»Kako pa skrbite za red? Imate kega redarja, policija?«

»Ta posel opravljam kar jaz. Oblast je meni poverila nadzorstvo.« pripoveduje mož, ki je nekoč na Kapli v Travniku točil zlato kapljo in že te-

sedež društva »Tabor« v TRAUNIKU. V poslopju je dvorana za shode in razvedrila. Na desni se vidi del poslopja, kjer je skupna shramba za krompir. V njem je prostora za 15.000 mernikov

daj moral tu pa tam prevzeti vlogo »venbacitelja«.

»Kaj pa če se naši fantje po nekdanji šegi in navadi — prav za prav razvadi — če se stepejo?« poizvedujem dalje.

»I kaj? prava reč! Umaknem se, da nič ne vidim, pa je« mi dobrodušno prizna čvrsta potoška korenina.

Ko smo se nasedeli in naklepetali na vrtu pri »Struklju«, nas je njegov samodreč odpeljal vsakega na svoj dom. Poslej se nisva in se menda ne bova videla več, a sredi septembra sem bežno srečal v tivolskem Tičistanu njegovo hčer, ki so jo starši še dojenko vzeli s seboj v beli svet. Tokrat je že malo glaje govorila jezik svojih pradedov nego ob prvem našem sestanku. Nekam čudno se me je prijemalo, ko sem slišal gosposki oblečeno osebo govoriti kmetško narečje z vsemi našimi jezikovnimi posebnostmi: lajpa rütal

Dne 1. XII. mi je prijatelj J. Knaus

Pošta in trgovina L. Mikuliča
v TRAUNIKU

poslal več posnetkov iz prekoceanjskega Traunika, ki so mi prišli v roke 30. XII. 1937. Med njimi se postavijo: 8-razredna šola, dvorana društva Tabor, Mikuličeva trgovina in pošta, Levstekova garaža, shramba za 15.000 mernikov krompirja, ki ga pozimi pošiljajo na trg; prizor, kako spravljajo krle na parno žago; pogled na konjske vprege, ki odvažajo hlode. itd. Ko sem prekladal te sličice s farme, so se mi ponuiale misli, zgoščene v naslednji sonet:

Bratom tam preko

Ko blisk oko hiti po zemljevidu:
Lanona vidi, švigne do Nipona,
uzre na mah avstralskega kolona,
sprehaja zdaj se po kitajskem zidu.

Oglasi se pri Zidu, pri Jezidu,
Za žarom afriškega nebosklona
skoz Nemce Belge, Franke, pri Madridu
ostavi svet, ki ga končá Lizbona.

Potem Amerika! Povsodi roma
slovenski človek Tretji del je zdoma.
Tretjina naših je otrok na tujem.

Če te stvari v samoti preišljujem,
oj bratje, meni je tako pri duši
kot možu, ki mu rodni dom se ruši.

UMIRAJOČE MESTO

Mesto Derry leži v severni Irski (ki se imenuje zdaj uradno Eire), kakih dvajset kilometrov oddaljeno od obrežja — tam, kjer se reka Fovle razširi v ozek zaliv, preden se združi z morjem. Tu je severna Irska razdeljena v dva dela: v vzhodni del z Belfastom in v zapadni del, kjer je Derry največje mesto z najboljšim pristaniščem. Toda neposredno zapadno od Derryja je na zemljevidu rdeča črta, ki loči Ulster od Irske. Meja je iz cvetočega tržišča napravila drugorazredni trg Derry je kakor glava brez telesa, kajti Ulster spada k Angleški, Irska pa je samostojna in je zaprla svoje meje za inozemsko blago.

Kako je prišlo do tega, o tem pripoveduje dolga zgodba, ki pa ni tako nerazumljiva, kakor se zdi. Treba je vedeti, da na Irskem niso samo katoliški Kelti, ki se ne morejo sporazumeti s protestantskimi Angleži. Na severu države žive škotski in angleški potomci naselencev, pripadniki Kalvinovega nauka, da Bog podeli zemске dobrote onemu, kogar je izbral za večno blaženost. Na takih tleh se je mogel prirojiti trgovski duh globoko zakoreniniti. Ko so bili severni Irski 1021 pred izbiro, da ostanejo pri Angleški ali na se pridružijo svobodni državi, so prav dobro vedeli, da v svobodni državi ne bo preveč zemskih dobrot. Odločili so se za Angleško, česar jim ne more nihče zameriti, saj jim ni šlo le za funt in šiling, ampak tudi za njihov delež na paradizu. To se zdi pretirano, toda podobna razmišljanja imajo nedvomno svoj pomen. Tako so se ločili in zadali nehoti smrtni udarec Derryu.

To mi je rojilo po glavi, ko sem zagnel dne v starem letu sedel v vlak, ki je vozil v Derry. Gledal sem zemljevid, na katerem je s točkami in črtami obrisan Ulster, t. j. šest severnih pokrajin Irske. Na karti je zapisano Londonderry — kraj je bil v sedemnajstem stoletju pod pokroviteljstvom mesta Londona — toda domačini mu pravijo samo Derry.

Avto je drčal pod mokrih slabo razsvetljenih ulicah. Tu pa tam sem videl kos starega zidu, ujel pogled skozi vrata navzgor po strmih ulicah v notranjost starega mesta. Staro leto se je bližalo trudno svojemu koncu, vpitje in

zvonjenje je vabilo novo. Ob kamnu v hotelski sobi sem se spomnil svarila: »In prav za novo leto greste v Derry? Pazite, da se vam kaj ne pripetilo! Zakaj? Ker pridejo na Silvestrov večer po starem običaju protestanti pred hiše prebivalcev močvirja — siromašni del mesta, kjer bivajo katoliki, se imenuje namreč »Ob močvirju« — ter z zasmehujočimi pesmimi in streli izzivajo svoje nasprotnike k boju. Toda po polnoči je vse utihnilo, zunaj je večni irski dež škropil tlak umirajočega mesta.

Jutro je našlo mestne strehe mokre, zavite v srebrno kopreno vlažne pare. Irska si je ostala zvesta tudi v novem letu. Deževalo je. Stopil sem skozi mestna vrata in se vzpenjal po spolzkih stopnicah gori k zidu, ki se vleče kot ozek pas okoli mestnega osrčja. Zid je na znotraj nizek, na zunaj pa ima ograjo. Iz njenih škrbin mole topovske cevi. Starodavni nasip s štirimi vrati oklepa množico ozkih ulic, ki se raztezajo po pobočju gori proti katedrali. Lep je pogled na novi del mesta z revnimi kočami »Ob močvirju«. Na visokem stebri neke utrdbe stoji kip Walkeria, ki je nekoč branil mesto pred francoskimi plačanci Jakoba II. Vsaka ped zemlje spominja tu na leto 1689. Jakob II. je zbežal iz Londona. Upal je, da ga bodo sprejeli njegovi katoliški verski tovariši na Irskem, toda meščani v Derryu so mu zarli vrata pred nosom. Zato je oblegal mesto. Tedanja kronika pripoveduje, da so se obleganci hranili s pečnimi mačkami in podganami, dokler se angleškim ladjam po devetih mesecih ni posrečilo prodreti blokade.

Obiskal sem na griču katedralo, gotško zgradbo iz začetka sedemnajstega stoletja. Puritanski duh graditeljev in viharni čas sta narekovala slog preprostih oblik. Cerkev je bolj podobna gradu nego hiši božji. Črne lesene piščalke orgel so izrezljane iz ostankov Armade, ki jo je vihar razbil ob irski ohali. Na strmem pobočju izven obzidja stoji katoliška cerkev. Iz nje se sinljejo ljudje. Trudni, bolesteri obrazi. Desno od portala je v zidu skala z dvema globokima okroglima luknjama. Tu je po legendi klečal sv. Kolumba, ustanovitelj mesta. Na stopnicah pod križem kleče verniki v dežju in se spoštljivo dotikajo posvečenega kamna. Po mo-

*Medtem ko trpi Evropa na resnič-
nih in namišljenih stiskah, izgublja
beli svet na Daljnem vzhodu svo-
je kulturno, gospodarsko in politično
poslanstvo. To se dogaja v času, ko
se v Evropi s pomočjo skrajno azijskega,
po predvojnem evropskem
vzgladu prekrvašenega imperializma
ustvarjajo bojne črte za ohranitev no-
vih oblik vladavin, da se bo mogel v
ugodnem trenutku močnejši pomeriti
s slabšim. Kar se je v dolgih desetlet-
jih na rumenem delu azijske celine iz-
oblikovalo kot ponos evropske civili-
zacije, to se v današnjem življenjskem
tempu in s sodobnimi promečnimi po-
goji ruši z brezlično hitrostjo in s si-
lo motoriziranega orožja. Ne gre za
Kitajsko, ki bo tudi po vojni ostala
bogata po svojih prirodnih zakladih
in predvsem po svojem prebivalstvu,
čigar število je v razmerju z niponskim
7 : 1, tudi še ni nujna ustvaritev veli-
kega rumenega cesarstva od Tihega do
Kaspijskega morja vzlic naglemu in
doslednemu izvajanju imperialistične-
ga načrta, čigar započetnik je komaj
pred desetimi leti umrl vladni pred-
sednik Tanaka, — jedro japonskega
razpona po mongolskem svetu je z za-
padnega stališča v dejstvu, da je pod
kitajskimi trupli ob Rumeni reki po-
leg belega kapitala pokopana tudi
evropska avtoriteta. Notus*

kri travi okoli cerkve skačejo otroci
brez nogavic in čevljev.

Zapustil sem žalostno mesto propa-
da ter šel navzdol k reki. Med obzid-
jem in pristaniščem je magistrat, mno-
go prevelik za tiho mesto. Težko si
je predstavljati življenje v pristanišču
pred letom 1921. Tu je bilo skladišče
za blago iz vseh dežel, luka za ladje
vseh narodov. Na obrežju je mrgole-
lo belih, rjavih in rumenih mornarjev.
In danes? Dva motorna čolna za pre-
voz na Škotsko, par praznih železni-
ških vagonov na zarjavelih tračnicah.
Okna skladišča so zaprašena ali raz-
bita. Edina živa bitja so tri kokoši.
Rdeč tovorni avto s svojim truščem in
hitrostjo skuša nadomestiti nekdanje
življenje in promet.

Proti večeru sem šel po dolgem ka-
menitem mostu čez reko Foyle. Tovar-
niške sirene na tej in na oni strani re-
ke so pravkar utihnile. Nasproti so
prihajali delavci in delavke ali pa so
me prehitevali. Kakor da bi nenadno

izginil muzejski duh, ki leži nad celim
mestom. Zdaj sem uvidel, zakaj ne ra-
ste še trava po mestnih ulicah, kakor
so napovedovali, ko bo Derry ulster-
sko mesto. Delavci so prihajali iz šte-
vilnih tovarn za srajce, ki imajo še da-
nes svoj svetovni sloves in ki zadržuje-
jo potek smrtnega boja.

Kakor na jugu tako vlečejo tudi tu
osli dvokolesne vozove. Majhne sive
živali so, skoraj elegantne ter so naj-
koristnejše domače živali gorskih pre-
bivalcev Irske.

Kmalu je spet zavladala tišina na
mostu. Na levi se je vila reka k mor-
ju, na desni pa so obkrožali breg meh-
ki, skoraj goli griči. Bilo je že temno,
ko je vlak zapustil kolodvor. Naslonil
sem se na okno in gledal nazaj: noč
je spustila svoj žametasti plašč nad
umirajočim mestom.

Vicanus

ZAKON ZOPER UTRUJENOST

Holandaska vlada namerava izdati zakon,
po katerem bi moral vsak šofer po štiriur-
ni vožnji počivati najmanj trideset minut.
S tem zakonom naj bi se omejilo število
nesreč, povzročenih po preutrujenosti šof-
erjev. Nizozemska organizacija šoferjev
se upira temu zakonu češ da bo le oviral
promet, ne bo pa zmanjšal števila nesreč.
Kakor nima uživanje alkohola na vse lju-
di enak učinek, tako je tudi s preutruje-
nostjo pri volanu. Marsikdo je utrujen že
po kratki vožnji, drugi pa so po štiriurni
vožnji še popolnoma normalni. Utrujenost
in preutrujenost sta raztegljiva pojma, ki
ju ni mogoče spraviti v strogost paragra-
fa. Slednjič pa je nevarnost, pravijo poklic-
ni šoferji, da se polurni odmor ne bo už-
ival zmerom izven gostiln, kjer ne točijo
samo vode.

Nedvomno je, da se množijo avtomobil-
ske nesreče zaradi preutrujenosti, vendar
se zdi, da noben zakon te vrste ne bo mogel
zmanjšati njih števila. V primeru hude ne-
sreče bi preutrujenost ne smela biti olaj-
ševalna okoliščina, kajti kdor nima globo-
ke zavesti, da mora čuvati življenje vseh
potnikov, kdor se ob prvih znakih utruje-
nosti (bolečine v mišicah, zaspanost, mig-
ljanje pred očmi, naraščanje brezbriznosti)
takoje ne ustavi, da odstrani s gibanjem na
svežem zraku ali s kratkim spanjem utru-
jenost iz možgan in telesa, ta bi ne smel
nikoli šofirati.

Dr. Fg.

*Kmet je ostal slovenski z dušo in tele-
som, z besedo in dejanjem, z vsemi šega-
mi in navadami — samo navdušena
narodna zavest se še ni zbudila v
njem.*

J. Mencinger

MLINARJEVA NANIKA

JOZE KRIVEC

NADALJEVANJE

Nanika si je že spomladi najela pri bogatem kmetu Horvatu dva ogona zemlje in v njo posadila krompir. Ta zemlja jo je stala trideset težakov. Trideset dni je že zmogla celo leto. Za krompir pa je dobila dve sto, včasih tudi do tri sto dinarjev. Ze peto leto je imela najeto zemljo. Saj je morala. Za vsak večji praznik je hotela imeti novo ruto, jopič, čevlje in kak

dinar tudi za gostilno. Stari pa se je vselej drl in preklinjal, preden je iztisnil kakega kovača. To je Naniko bolelo. Saj vendar ni mogla hoditi raztrgana in umazana k maši kakor kočarska dekleta. Sram jo je bilo, ker so imeli mlin in so vsi v vasi gledali ponosno na nje. Sicer so imeli precej zemlje, denarja pa, kakor drugod, tako tudi pri njih ni bilo. Če je stari kdaj prodal kako živinče, je vedno moral za-

TRIJE MUŠKETIRJI

ALEXANDRE DUMAS ST. • ILUSTRIRAL NORRETRANDERS • PONATIS NI DOVOLJEN

ZVEZANA

Doli na bregu ji je zvezal krvnik roke in noge. Šele zdaj je spregovorila:

»Ubogí strahopetec!« je zakričala. »Deset vas je, ki hočete umoriti slabotno žensko! Toda nazite se! Četuli mi nihče ne bo pomagal, moja smrt bo kljub temu maščevana!«

»Vi niste ženska!« je odvrnil Athos. »Satan ste, ki je prišel naravnost iz pekla in mi vas pošiljamo tja nazaj!«

»Vi čednostniki, zapomnite si! Kdor koli mi skrivi samo las, je morilec!«

»Milostiva gospa,« je dejal krvnik, »rabelj mora moriti, toda zato še ni morilec! On je samo zadnji sodnik.«

Krvnik je zvezal njene roke in noge skupaj. Mlady je kriknila in njen krik je prebudil neke v daljavi psa, priklenjenega na verigo.

nesti denar na pošto, da je plačal davek in zavarovalnino. Kruha so imeli dovolj, še ostajalo jim ga je. Vendar je bilo treba kupiti tudi obleko in obuvalo, vzeti pa ni bilo nikjer. In Nanika je hotela biti vedno lepo oblečena. Stari pa je godrnjal: »Kaj vraga, saj nismo gospodje. Saj imaš predolge lase in prekratko pamet, da bi bila gospodična. Jaz sem bil tudi mlad, pa se nikoli nisem nosil kot gospoda.«

Tisti teden po trgatvi je bilo treba izkopati krompir. Le malo ga je še bilo na polju. Večinoma so ga izkopali pred trgatvijo, le Nanika ni imela časa, ker je morala delati doma. Če bi se

pa uprla, bi jo stari namlatil in vrgel na cesto.

Stari je bil nagle jeze. Za vsako besedo, ki mu jo je ta ali oni izmed otrok izgovoril, pa se ni strinjala z njegovimi, je robantil in preklinjal ves teden. Saj je imel čas, drugega tako ni delal. V mlinu je nasul nekaj vreč zrnja, zaprl vrata in odšel na polje, kjer so delali ljudje. Preden se je vse zmlelo, se je vrnil. Nikjer niso bili varni, da bi ne prišel nadzorovat. Ko so ga zagledali, kako se je vlekel s povešeno in z moko pokrito kapo, so se spogleдали in šepnili drug drugemu: »Glejte, stari se vleče!« Potem so se prekinili

KRIK SREDI NOČI

»Postavite me vendar pred sodnika,« je vpila obupno, »če sem v resnici zakrivila kak zločin. Vi nimate pravice do obsodbe!«

»Predlagal sem vam nekoč Tyburna,« je rekel Mylord, »zakaj niste sprejeli predloga?«

»Jaz nočem umreti! Premlada sem še!«

»Ženska, ki ste jo v Bethunu zastrupili, je bila še mlajša od vas in vendar

je morala umreti,« je odvrnil d'Artagnan.

»V samostan pojdem, nuna hočem postati!«

»Saj ste bili v samostanu, pa ste ga zapustili, da pahnete v nesrečo mojega brata!« je dejal krvnik.

Mylady je strahotno kriknila, toda krvnik jo je zagrabil in jo hotel odnesti v čoln.

»Moj Bog!« je zakričala, »ali me hočete zares utopiti?«

razgovori, vsak je gledal le v zemljo in pazil, da je prav delal. Stari je skoraj vedno ponavljal iste besede: »Otroci, le lepol! Dokler ste pri meni, ubogajte, če pa ne, pa lahko greste, kjer boste sami svoji gospodarji!«

Naniko so te besede zadnje čase silno zbadale. Saj ni bila več otrok, pa jo je stari še vedno hotel imeti kot psa na vrvi. Vsak njen korak je zasledoval, vsako besedo je hotel slišati. V njej se je kahal odpor. Vedela je, da je pri hiši hkrati dekla in hlapec in da nima prav nič več pravic kakor ostali. Zakaj vendar toliko delam? Saj drugi tudi jedo kruh kakor jaz, pa jim ni treba toliko trpeti! Niti besede ni smela črhniti, tudi če je imela prav. Hudič naj vzame to suženjstvo!

Večkrat je že hotela zbežati od hiše, pa ni vedela kam. Sorodnikov ni imela blizu. Službe se je bala, ker ji je stari vedno trobil na ušesa, kako slabo se godi otrokom, ki gredo služiti. Sprva mu je Nanika vse verjela in rajši kot bi odgovarjala staremu in ga jezila, je stisnila zobe in pesti ter odšla na delo. Zadnje čase pa mu ni več vsega verjela. Hlapci in deklice imajo vsaj svojo mesečno plačo in delajo, kar jim zakaže gospodar. Ona pa dela, gara, doma, na polju in v gorici. Če pa ne zmore vsega ob pravem času ali pride na zemljo uima, se stari znaša nad njo in materjo in ju preklinja. Poleg vsega pa se ji je godilo slabše kot deklici. Nanika ni poznala deklice, ki bi si morala najeti zemljo in sama saditi krompir, da bi imela za obleko. To svojo zemljo je morala obdelovati zgodaj zjutraj ali pozno zvečer, ko je stari ni videl, sicer mu ni bilo prav.

★

Tisto jutro se je Nanika odpravila še v mraku na njivo in poiskala svoja dva ogona. Lahko ju je našla, ker je bil ostali krompir že ves izkopen.

Motiko je zagnala v vlažno zemljo. Lep in debel krompir se je prikazal iz črne zemlje. Naniki se je smejalo srce.

Hitela je, da bi se čimprej oddaljila od ceste, kjer bodo pozneje šli ljudje na delo. Zaspalo jutro je bilo. Megla je ležala nizko nad zemljo, da je človek zašel med njo, kakor med oblake dima. Nanika je metala krompir v locnjači, debelejšega v eno, drobnejšega v drugo. Potem ga je nosila na kup, da ga bo naložila zvečer na voz in odpeljala domov. V mestu se je že zmešala s trgovcem, ki ga bo kupil.

Čez precej časa je zaslišala pokanje biča. Ozrla se je. Merkušev Blažek je peljal dva voza na njivo, da bodo izkopali zadnjo polovico, ki jim je prejšnjega dne ostala.

»Hej, Nanika!« je kričal. »Kaj si sama? Kje pa imaš pomagачe?«

»Nimam jih! Pridi mi pomagat!« Nekaj časa je zrla za njim, pa je kmalu izginitil za koruznimi stvami. Zopet se je sklonila nad črno zemljo in vrtala naprej. Tu pa tam so prihajali ljudje na njive. Konji z vozovi, ženske v rumenih robcih in s sejalniki pod pazduho. Orali so za ozimino. »Ho-ja! Ho-ja!« je šlo ves popoldne preko njiv. Kmetice so posejale. Konji so ponosno stopali za njimi in vlekli brano. Nekateri so naložili tudi voz koruznice in jo odpeljali domov. Visoko naloženi vozovi so se zibali proti vasi.

Sonva ni bilo. Naniki je bilo to prav. Saj je hitela, da je imela potno čelo. Menda je šlo že proti deseti, ko se je spomnila, da še ni zajtrkovala. Slaba se je čutila. Delo ji ni šlo več tako izpod rok.

Proti popoldnevu jo je glad prisilil, da je šla domov. Očeta je že slišala, ko je šla po dvorišču proti hiši. Kričal je in preklinjal. Ko je vstopila, se je kar vsulo iz njega.

»Kje pa si bila? Kje se potepaš? Misliš, da bom za ozimino oral sam, tebe pa samo redil in te imel pri hiši za skrbi! Pojdi drugam, če hočeš tako delati, pri meni ne boš. Delaj ali se pa poberi od hiše!« Govoril je brez konca. Malo je manjkalo, da je ni namlatil. Zbežala je v hlev in pogledala k živini. Ko se je stari odvrlel v mlin, se je vrnila.

»Ne! Dovolj je vse dni. Tudi jaz moram opraviti svoje delo!« je bruhnilo iz nje. »Zakaj jaz? Saj nisem hlapec, da bi orala in sejala! Saj bom šla od hiše.«

Da, oditi mora proč, da ne bo orodje v rokah drugih. Toda kam naj gre? V službo? Naj se poroči? Saj je nihče ne mara, ker nima dote; stari ničesar ne da. Da bi ji dal vsaj njivo za doto, bi bila zadovoljna. Potem bi se že poročila. Četudi bi prišla v revno bajto, kjer bi jedla samo enkrat na dan, bi bila srečnejša kot doma.

»Moram proč —!«

Stisnila je zobe. Odšla je na njivo in konala nanrej. Krompir jo je vabil in bala se ie, da bi nastonilo jesensko deževje in ga ne bi mogla niti izkopati. Sredi popoldneva ji je prišel poma-

gat Blažek. proti večeru pa še stara Potrčevka. Težko se je vlekla, vendar je Naniki rada pomagala, ker ji je v mlinu nasula v predpasnik včasih moke ali zrnja. Do teme so ga izkopali.

Nanika je zapregla konja in se odpejljala po krompir. V črno noč so ga zgrebali in nalagali, da so ga iskali z rokami, ne več z očmi. Tisti večer je

postavila voz pod kolarnico, da bi ga dež, ki bi slučajno začel, ne zmočil.

Stari je popoldne odšel v Haloze, da pogleda k moštu in potrga pozna jesenska jabolka. Do drugega večera ga ne bo domov. Naniki je to prišlo kakor nalašč.

D A L J E

KAKO BOMO GLEDALI ČEZ DVANAJST LET

OBISK PRI EDUARDO BELINU V NJEGOVEM LABORATORIJU BODOČNOSTI

Na polju v okolici Pariza se dvigata dva visoka stebra, ki predstavljata središče tovarniških konstrukcij, ki nimajo s sedanjostjo nobene zveze. Tu se je začela zmagoslavna pot brzojavljanja slik, katerega izumitelj je ob začetku našega stoletja odkril gledanje v daljavo.

V tem laboratoriju kjer dobi človek med električnimi pristroji, oddajniki in sprejemniki postajami vtis, da se tu gradi svet bodočnosti, je sprejel Eduard Belin Jeana Courthisa, ki mu je zastavil vprašanje: »Kaj mislite o gledanju v daljavo leta 1950?«

»V vsakem izumitelju je kos Jules Verna«, je odgovoril upravitelj laboratorija. »Kar se je do zdaj doseglo, ni brezpomembno, ima svoj znanstveni pomen, toda to ni še gledanje v daljavo.«

Začuden nad to sodbo je vprašal Courthis učenjaka: »Mar niste vi sami izumitelj stvari, ki jo zdaj zavračate?« Eduard Belin je odgovoril: »Naj bo še tako razumu nasprotno, jaz moram govoriti slabo o svojem lastnem otroku. Res sem izumitelj gledanja v daljavo v njegovi današnji obliki in moji prvi poskusi v tem pravcu datirajo celo iz leta 1896. V teku let pa sem se prepričal, da gledanje v daljavo po mojem lastnem izumu ni na pravi poti zato sem se posvetil brzojavljanju slik. Danes lahko rečem, da je vprašanje brzojavljanja slik zaključen problem. Prišel je trenutek, ko se spet vračam k vprašanju gledanja v daljavo, toda na popolnoma drugi podlagi.«

»Zasedoval sem ves problem gledanja v daljavo v zadnjih letih« je nadaljeval Eduard Belin. »Kakor sem rekel nihče ne more zatajiti svojega otroka. Iskreno občudujem napredek, katerega so ustvarili najrazličnejši izumitelji in

ki so s svojim delom nujno prekorsili celo moja najdrznejša upanja. Moram vam povedati nekaj zanimivega. To se je zgodilo nekemu pariškemu univerzitetnemu profesorju in iz slučaja boste razumeli kaj mislim. Ta profesor je zgodaj zjutraj poklical neko damo ter za šalo začel svoj razgovor z besedami:

Toda milostiva, vi še niste oblečeni! Dama je zavpilat: Za božjo voljo! in hitro odložila telefonsko slušalko. Neposredni vtis, ki ga je napravila membrana telefona s prenosom glasa, je povzročil, da je dama zares mislila, da stoji profesor pred njo. Vidite, to je tisto, kar imenujem — novo podlago. Ker se v telefonu ne sliši samo glas, temveč tudi njegova »slika« z električnim prenosom.

Vzlic vsemu napredku prenosa slik s pomočjo televizijskih pristrojov gre še vedno le za dvodimenzionalne poskusne slike, ki se morejo videti in so kolikor toliko lepe, vendar pa ne morejo podati neposredne slike človeka ali pokrajine. Podobno je pri filmu. Zvočno platno je danes samo slepilo, ne pa prenos realnosti. Stvarnost bomo dosegli šele, ko bo uspela reprodukcija trodimenzionalne slike. Pri gledanju v daljavo se ne moremo zadovoljiti s tem, kar zadostuje filmu, kajti že samo gledanje v daljavo ni slepljenje čutov, za katere

iznajditelj BELIN

je potrebno človeku tudi sodelovanje domišljije, ampak gre za natančno stvarnost, ki se ne more zadovoljiti z golimi prividi na platnu.

Trdno verujem v nepremagljivi napredek tehnike. Zato lahko mirno rečem, da se bo mogel leta 1950 vsak človek poslužiti svojega telefona kot pristroja za gledanje v daljavo. V tem aparatu ne bo videl prividov, temveč prave nazorne slike, življenje v vsem svojem razvoju in spremembah. Človeško življenje je res pre-

kratko. Če bi ne bilo tako, bi vam mogel obljubiti, da bom leta 1950 na vsak način dal svetu potreben sistem gledanja v daljavo. Ker pa je za to potrebno obsežno delo in ker ne vem, če bom leta 1950 sploh še živ, zato ne morem trditi, kdo bo izumitelj pravega gledanja v daljavo, takega namreč, kakršnega si zamišljam sam v svoji Vernovi domišljiji, ko človek bodočnosti ne bo vedel, ali gleda sliko narave ali pa naravo samo.«

Python

KAZNJENSKO TABORIŠČE V SEVERNI KAROLINI

Kako ravnaajo s kaznjenci v Zedinjenih državah? Na jugu strogo: v Georgiji so obsojenci prikovani na verigo in delajo ceste v takem položaju. Južne države smatrajo kazen za nekakšno izsiljevanje. Severne države pa zasledujejo npravstven smoter: moralno poboljšanje obsojencev. Zato oblasti mileje postopajo z njimi.

Negley Farson je obiskal kaznjenjski tabor v severni Karolini. Moški so nastanjeni v četverkotnem dvorišču sredi gozdne jase. Ograda je podobna čebelorejskemu parku. Razlika je v zatvoru. namesto kovinskega platna imamo jekleno rešetko segajočo 2 m 50 v višino. »Kurniki« v ožjem pomenu besede se kletke iz jeklenega mreževja, kamor zaklenejo ponoči 18 oseb. Glede zračenja j to bivališče neoporečno. Ker pa so v oni deželi noči precej hladne, stoji v vsaki gajbi peč. Gostje prisilne delavnice pa so v tem kokošnjaku tako stisnjeni da grejejo drug drugega in po vsem videzu ne trpijo.

Zarano odrine moštvo s pazniki na posel. Stopajo po nasipu, razpeljanem preko nedoglednega močvirja, cele kilometre daleč. Na prvi pogled se ne ločijo od drugih kopačev. Skoro vsi so zamorci. Njih obleka ima vodoravne bele in črne proge. Toda po navadi je tako umazana, da se razloči na njej le splošno siva barva.

»Skušajo kdaj pobegniti?«

»Včasih so skušali, ko smo bili čuvaj. obo-roženi le s samokresi. Zdej se bojé dobiti v hrbet točo šiber. Zvečer pa jih zamehurimo v železne kobače.«

Če poeledaš pokrajino, po kateri teče cesta, se ti takoj zazdi, da bi bez na desno ali levo pomenil samomor. Naloga nadzirateljev je dokaj lahka. Vendar vse delarne niso enake.

V severni Karolini kaznjenci, obsojeni na manj ko 5 let, niso posebno nesrečni. Delajo pod milim nebom v dobrih zdravstvenih okolnostih in dobijo tri obilne obroke na dan. Na ta način jih upa vodstvo npravstveno povzdigniti. Po končani raboti jih

tovorni avtomobili pripeljejo v taborišče, kjer imajo nekaj trenutkov oddiha, preden jih zaklenejo v ptičnico. Nazadnje jih priščejo, ali ni kdo prinesel s seboj kovinske pile, s katero bi mogel poskusiti pobeg. To se redko primeri. Vendar se je že pripetilo, da je »petletnik« poskusil uiti mesec dni pred koncem, a prej mu kaj takega ni prišlo nikoli na um. Nekateri pridejo v zapor s stalno mislijo, kako bodo pete unesli. To so vobče belci.

Belokožci so v manjšini. Ne morejo pa trpeti črncev, ker ti v jetništvu venomer pojejo in svirajo.

Pred nočnim počitkom se kaznjenci umivajo pri vodnjaku tik kovinske mreže, za katero stoji psarna: njeni stanovniki imajo dolžnost, zlasti ob temi, paziti na to, da kdo lisici na rep ne sede. N.K.

H. Kelp: ZIMSKI POČITEK
(linorez)

FOTOAMATER

Kopija in povečava

Amaterja, ki dela z malim formatom, bo neredkokdaj presenetilo, da učinkuje povečava kakšnega njegovega posnetka popolnoma drugače nego izvorna kopija. Maša kopija napravlja posebno pri posnetkih kakšnih globokih notranjščin vtis posnetkov s širokokotnim objektivom, povečave istih posnetkov pa so plastične.

Ta presenetljivi pojav so šteli prvotno v zlo kratki goriščnici malih formatov in njeni nepravilni perspektivni risbi. Toda izraz »kratka goriščnica« je zelo relativen, kajti goriščnica je vedno v nekem določenem razmerju s slikovnim formatom. Pri malih formatih 25 x 36 mm je običajna 5-centimetrska goriščnica objektov rajši predolga nego prekratka, če upoštevamo pravilo, da bodi standardna goriščnica približno enako dolga diagonali slikovnega formata. Kje je torej vzrok, da učinkuje potem šele povečava na najmanj 13 x 18 cm plastično, prostorno, perspektivno pravilno?

Vzrok je v tem, da bi morali po optičnih zakonih gledati vsak posnetek iz razdalje, ki je enaka dolžini goriščnice. Dejansko bomo opazili, da je tudi maša kopija dosti bolj plastična, če jo gledamo iz takšne bližine. Toda normalno opazujemo slike srednje velikosti iz razdalje 25 do 30 cm in to nam je tako v krvi, da držimo tudi dosti manjše slike približno v tej razdalji. Oči nam vidijo tedaj poleg silnice še dosti »praznega« prostora, njihovega zornega kota silnica ne izčrpa, od tod neugodni učinek. Čim pa mali posnetek povečamo pet- do šestkrat, se sam od sebe uveljavi. Njegov učinek je tedaj takšen kakor da smo ga posneli s 25- do 30-centimetrsko goriščnico približno na format 13 x 18 cm, in to je za ta format že dolga goriščnica. Izkušnja nas pa uči, da gledamo še večje slike iz primerno večje razdalje, tako da si ohranimo podzavestno tudi v teh primerih njih najugodnejši perspektivni učinek.

K. K.

Črni rob

okrog slike je dandanes na slabem glasu. Amaterji so svoječasno uganjali z njim prave orgije, uporabljali in zlorabljali so ga v vseh mogočih prilikah in neprilikah, zato ni čudno, da je nastal odpor proti njemu, da so se ga naveličali in ga malodane pregnali iz fotografske prakse. Pri tem so njegovi nasprotniki šli čestokrat predaleč, izlili so kopel in z njo tudi otroka, kakor pravi tisti stari rek. Nedvomno je namreč, da more črni rob kakšni sliki tudi zelo koristiti, tako pri motivih, kjer vodijo razne linije preveč odločno iz slike. Črni rob daje sliki v tem primeru trden okvir, iz katerega pogled ne more brez nadaljnjega zbežati. Tudi razni motivi s finimi svetlimi razpoloženji brez mnogih in odločnih temnih partij prenašajo črni rob zelo dobro.

Toliko v načelu o uporabnosti črnega roba. Kar se tiče njegove izvedbe, pa so metode različne, običajno tudi zelo nepraktične, zamudne, nezanesljive. Včasih so si amaterji pomagali s tem, da so svojim slikam omišljali črno papirno obrobo, toda s tem je preveč dela. Isto tako z risanjem črnega roba. Industrija je spravila na trg razne vrste kopirnih in povečevalnih priprav in mask za črni rob. Te so običajno drage in zahtevajo zelo pozornega dela.

Zelo enostaven in poceni način za izdelavo črnega roba opisuje Herbert Althann v zadnji številki revije »Foto Beobachter«. Z dvema besedama: Vzameš večji, ostro in pravokotno obrezan karton (lahko bi bila tudi pločevina, tenka deska t. d.). Na svetločutni papir napraviš povečavo, pri čemer moraš upoštevati, da bo nekoliko milimetrov ob njenih robovih pozneje črnih. Preden daš povečavo v razvijalec, položiš ob temnični razsvetlilni nanjo prej omenjeni karton tako, da bo recimo zgornji in na desni strani ozek pas povečevalnega papirja prost. Nato prižveš za nekoliko trenutkov belo luč v temnici jo ugasneš in položiš karton čez papir tako, da bo sedaj na spodnji in levi strani nekaj papirja nenokritega. Osvetliš spet z belo lučjo, ugasneš daš povečavo v razvijalec in dobiš nanjo krasen črn rob ki ga po potrebi še nekoliko staniščaš obrežeš. Široki, črni robovi učinkujejo malokdaj dobro! K. K.

ZANIMIVOSTI IZ REVIJ

Knappova revija »Foto Beobachter« piše v 1. letošnji številki o umetni luči v fotografski praksi in daje med drob žrj navodila za stediivo delo z žarnicami, ki gore preobčeno.

1. letošnja številka »Photographie et Allen« proučuje članek o pomenu luči za portretne posnetke. Drug članek uči, kako se objektiv daljnogleda uporabi kot dostavno lečo na kamerah z omejenim zornim kotom za snemanje predmetov iz neposredne bližine. Revija »Die Fotografie mit Kollektive« a. Kollektive« da je zadnji objavila prispevek, kako uporabiti daljnogled v zvezi z optiko zrcalnih tega tipa kot teleobjektiv. Kdor si prebere ova članka bo odločno vedel, da smo s temi kamerami, ki na parnikih svetovni razstav niso brez razloga prevlele navidežnega odklona, Grand Prix, in z razmeroma cenanim pripomočkom daljnogleda v rokah res univerzalni aparat za vse primere.

Kinoamaterje opozarjamo na dva članka iz izsuzske številke revije »Der Kino Amateurs«. Prvi te pouči, kako si s serijo povečav po filmih posnetkih sestaviš »pripni« kinow za predvajanje živih slik brez projektorja in elektrike. Drugi članek obravnava predvajanje gramofonskih plošč pri projekciji v zvezi z radijskim sprejemnikom.

PTICJE PETJE V DISKIH

Prav izvirne plošče so prišle na dan v Angliji. Dva strokovnjaka, Nicholson in Koch, sta namreč imela toliko potrpežljivosti da sta ujele spev ptictev na svobodi. To je bilo nad vse težavno početje: kritični te ne pustijo blizu, vosk prejemnega aparata je tako občutljiv, da najrahlejši šum — pasji lajež v daljavi šelestenie listja — lahko potvori zapis. Angleška kritika soglasno hvali dovršenost teh plošč, ki vsebujejo zlasti ponevko pričinke stoke in škerianca, križ poljske vrane, srake in ku-kavice, N. K.

EVROPA VIDI AMERIKO

Ne more se utajiti dejstvo, da ima Evropa čisto nore informacije o tako imenovanem Novem svetu. Tu nekaj najpriljubljenejših evropskih nazorov o prebivalcih Zedinjenih držav:

Vse, kar jedo Američani, je iz pločevinastih škatlic.

Večina Američanov prebiva v stotem nadstropju kakega nebotičnika.

Američanke je težko zapeljati, ker so trmaste in sebične in ker prav za prav ljubijo le sebe same.

Američanke je lahko zapeljati, ker pozabijo vsako moralo, kadar so na potovanju.

Na ameriških univerzah se ne učijo nič, ker je večina časa namenjena sportu in flirtu.

Ulične borbe med policijo in gangsterji so nekaj vsakdanjega. Privadili so se ognju strojnih pušk pod okni sredi noči. Često peljejo prestreljeno truplo po cestah, toda prebivalci se za to ne zanimajo več.

V Ameriki ni nobene umetnosti in nobene umetnika.

Nobena Američanka ne zna kuhati, če bi pa znala, bi bilo brez pomena, kajti noben človek v Ameriki se ne razume na dobro jed.

Ameriški avtomobili so tako poceni, da jih nihče ne popravlja. Vsak ga zavrže kakor star čanik.

V večini Američanov se pretaka indijanska kri.

Američani delajo navdušeno vse življenje, da omogočijo svojim ženam demante, jahte in svetovna potovanja.

Življenje v Ameriki je mehanizirano in dolgočasno.

Američani so večinoma milijonarji. Vsi pa so zelo bogati.

Večina Američanov je prismojena.

Američan se ne odkrije, ko stopi v stanovanje, če pa sede, položi noge na mizo.

Kadar je v Ameriki borzni polom, pokakačejo tisoči s streh nebotičnikov.

Žive tudi kultivirani in civilizirani Američani, toda ti žive v Evropi.

Američani verjamejo vse, kar jim poveš zlasti glede starih mojstrov, starega pohištva in zgodovine v splošnem.

Vsak Američan je najmanj petkrat ločen.

Ameriški inženjerji so zelo sposobni v izdelovanju in racionalizaciji, toda redko izumejo kaj novega.

Američani so brezsrčni, neromantični, in stopajo čez trupla.

Američani so bedasto sentimentalni.

Še marsikaj drugega mislijo Evroplci o Američanih. Ta neinformiranost se more primerjati edinole z nenavadnimi predstavami, ki jih imajo v Ameriki o Evropcu. N. pr. da vsi Francozi varajo svoje žene ali da znajo vsi Italijani peti.

Luigi Barzini — ip

DOBER DRŽAVLJAN

Pri nas že večkrat omenjeni francoski romanopisec in potovalec Paul Morand, je sredi decembra predaval o vrljem državljanu, obžalujoč, da Franciji nedostaja tiste strasti za javno blaginjo, ki je tako razširjena po Združenih državah in mnogih protestantskih deželah.

Spominjam se je dejal, dogodka, o katerem so mi v Švici poročali kot o čisto prirodnem. Neki Bazelčan se po dolgem in napornem potovanju vrača ob zori v Švico ter ugotovi, da so navzlic jasnemu soncu svetilke še vedno prižgane. Takoj steče k telefonu, pokliče upravo in ji naznani to malomarnost... Iz te fabule je govornik izvedel tale zaključek:

Jaz sam in vsi Francozi, kolikor jih poznam, bi bili pustili gorati to svetilnico: večina iz lenobe in vuhmepiševstva (je m'enfichisme), kar sem imenoval politiko rok v žepih; nekateri drugi iz pesimistične in sadistične potrebe, da vidijo rasti proračunski primanjkljaj; neznatno število tankovestnih krasoslovcev in preverjenih Glodovcev iz spoštovanja do prostosti in prekušškega vedenja svetilke.

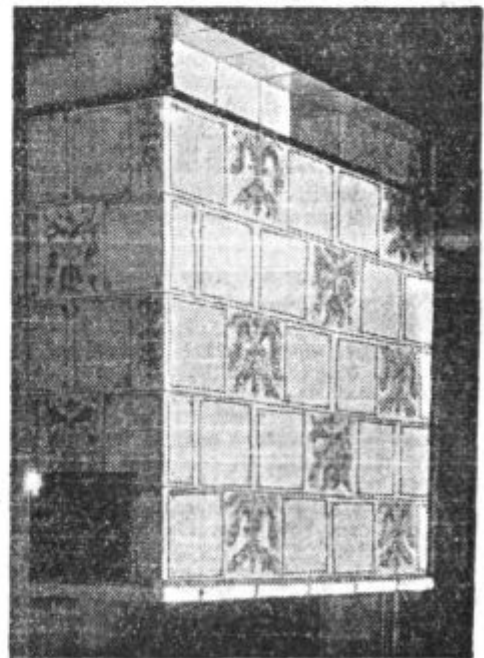
Večina, to je ljudstvo neplačujočih; obupani črnogledci, to je meščanstvo; neznatno število tankovestnežev, to je cvet razumnih. Na ta način tvorimo vse tri razrede naroda.

N. K.

ČLOVEK IN DOM

Keramične pečnice

Peč, sestavljena iz poslikanih pečnic, je okras vsakega stanovanja. Nezgorljivost

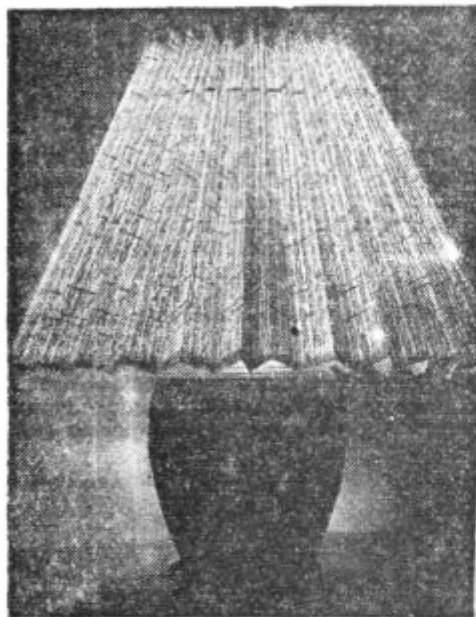

pečnic v zvezi z možnostjo njihov čiščenja jih je napravila uporabne tudi za druge stvari

v našem domu. Pečnice služijo danes kot namizna plošča servisne mizice ali konsole, ki se uporablja za odstavitev vročih jedi. Posamezni kosi so uporabni tudi kot podstavek za ročko ali vrč na pogrjni mizi.

»Somračna« svetilka

Svoje svetilke ne izberi nikoli zaradi njene vnanjosti, ampak vedno zaradi njene uporabe! Najlepša fasada te bo razočarala, ker je pač le vnanja. Razlikovati moraš

med namenu primernimi svetilkami in med onimi, ki vplivajo na občutje. Preden kupiš svetilko, dobro premisli, kaj hočeš z njo razsvetliti. Pisalno mizo? Potem si kupi svetilko, katere senčnik je neprozoren in ki sveti naravnost tja, kjer ti je luč potrebna. Če si pa hočeš omisliti svetilko samo zato, da boš imel ob njej neki občutek, potem si oglej našo silko. Ni koristna, ker daje samo »somračno« luč, prižgeš pa jo lahko vselej, kadar ti bo ugajala njena polsvetloba: če se želiš odpočiti ali se zamisliti. . .

SOHA CANNINGU V BUENOS AIRESU

Ob koncu l. 1937. so v Buenos Airesu odkrili kip na čast Canningu angleškemu državljanu, nemu izmed početnikov svobodne trgovine (1770—1827). Pripravljalni odbor se je hotel pokloniti spomenu Jurija C., ki je tako tesno povezan z zgodovino argentinske ljudovlade. Veliki politik je namreč l. 1824. priznal nezavisnost Argentine. Pred odporom Evrope jo je branil v znamenitem govoru, v katerem je izjavil: »Novi svet sem poklical v življenje, da vzpostavim ravnotežje v starem«.

POSETNIKA NA JAPONSKEM

Kdor ne váruje vinarja, nima goldinarja, so dejali včasih po Dolenjskem o štednji. Podobno mislijo vsekako niponske oblasti, kajti nedavno so skienile na sestanku v Tokiju, da uradniki dobé nasvet, naj letos ne pošiljajo vizitnic: tako se bo zmanjšala potrošnja papirja. L. 1936. je šlo skozi roke poštne uslužbencev nad 850 milijonov pisem ali dopisnic ob Novem letu. Po ceni papirja in tiska so preračunali, da bodo z odpravo novoletnih dopisov prihranili preko 20 milijonov jenov. Prometni minister je napovedal, da ne bodo vzeli nobene pomožne osebe za te praznike. Razlagajoč uredniku lista Asahi svoje nagibe za tak sklep, je finančni minister Kaja izjavil: »Izmenjavanje novoletnih voščil je puhla formalnost, ki zahteva po nepotrebnem obilo časa, denarja, dela in papirja.«

AVTOMOBILSKA PROIZVODNJA V USA

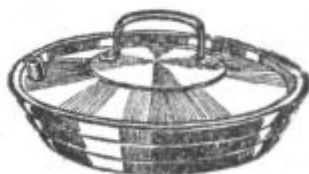
Po statistiki ameriškega delovnega ministrstva je bilo zaradi stavk v USA v prvi polovici lanskega leta izgubljenih 17.934.000 delovnih dni. Ameriška avtomobilska proizvodnja je znašala zato do konca julija 1937 3.227.000 osebnih in tovornih voz (za 285.390 več nego v istem času 1936), toda za 52.270 voz manj nego 1935/1936.

PRAKTIČNE NOVOTE

Vroča voda pri kuhanju zastoj

Kdor še ne pozna ugodnosti naprave, ki stalno dobavlja vročo vodo gospodinjstvu, si jo omisli lahko s pomočjo tu naslikane priprave. Gospodinja potrebuje vroče vode vedno, da jo prilije jedem, ki se cvrejo, da skuha krompir ali da mimogrede pripravi kavo. In ta priprava, izpolnjen po-

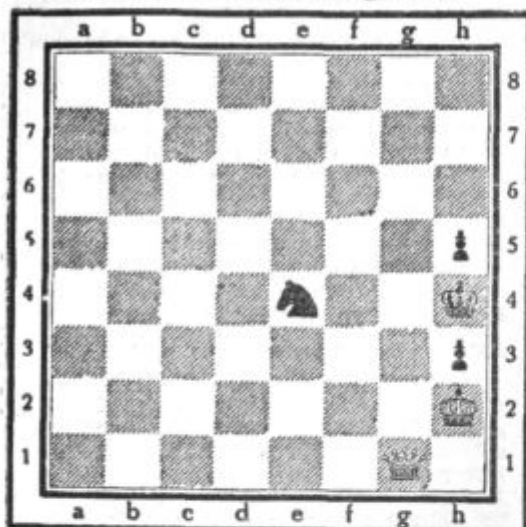
krov za pristavljeni glavni lonec, ji daje to vodo v vsakem trenutku. Ni pač navaden pokrov, temveč so ga izumili v obliki etažnega pokrova, ki ima v svoji notranjosti prostor za dober liter vode. Izdelan je iz aluminija, ki toploto dobro prevaja. Njegova oblika, sestavljena nekako iz različno velikih obrobov, nam omogoča njegovo uporabo za pet različnih velikosti loncev. Če pokrov napolnimo skozi vlivalnik z vodo, zapre lonec s svojo težo tako dobro, da pare iz lonca ne morejo uhajati in da segrejejo hitro le vodo v njem. V četrh ure ta voda zavre in je potem uporabna za vse potrebe. Ko jo porabimo, moramo seveda priliti novo.

PROBLEM 228

R. Dillmann

»Frankfurter Generalanzeiger« 1937

Mat v štirih potezah

Rešitev problema 227

1. g7—g8T! Beli grozi uničiti črno trdnjavo in po 2... Ka7—b8, 3. Tb4—c6 mat. Ne g7—g8D? zaradi 1... Tg2—g3! skrita obrambna možnost črnega. 2. Dg8×g3 pat. Ako 1... Tg2—h2 (f2b2a2) potem 2. b7—b8+, K×D, 3. Ld8—b6 mat.

ZA BISTRE GLAVE

365

Ali je mogoče?

Namreč: Ali je mogoče dobiti dve celi pozitivni števili za kateri bi bila pravilna enačba $x^y = y^x$?

366

Naloga z obrnjenim številom

Če obrnemo številki nekega danega dvoštevilčnega števila in pomnožimo novo število nato s prvotnim, dobimo 252. Prvo čano število je za enoštevilkno število večje nego drugo, ki je nastalo z obrnitvijo. Katero je obrnjeno število?

367

Tatvina in laž v družini

V neki družini s sedmimi sinovi je izgubil kozarec z vkuhanim sadjem. Oče je poklical vseh sedem sinov predse in je ho-

tel vedeti, kdo je kozarec vzel. Sinovi so se izgovarjali na različne načine:

Zlatko: »Dejal: »Srečko ga je vzel.«

Cvetko: »Ne. Srečko ga ni vzel.«

Zorko: »Jaz sem ga vzel.«

Milko: »Cvetko se laže.«

Janko: »Zorko ga je vzel.«

Mirko: »Zorko ga ni vzel.«

Bratko: »Niti Zorko niti jaz ga nisva vze-

la.« Oče je malo pomislil in je ugotovil, da sta samo dva sinova povedala resnico, ostalih pet pa se je zlagalo.

Kdo je torej vzel kozarec s sadjem?

2

GRADNJA CEST V ITALIJI

Obseg javnih del rimske vlade je izredno velik. Glede gradnje cest je današnja Italija na prvem mestu. Za gradnjo in za vzdrževanje tako zvanih najvažnejših narodnih cest je bil l. 1928. ustanovljen poseben odbor z imenom »Azienda autonoma statale della strada«, ki dobiva potrebna sredstva z letnim zneskom 180 milijonov lir. To vsoto prejema iz dajatev avtomobilistov in iz raznih davkov. V Italiji je danes 137 narodnih cest v skupni dolžini 21.000 km. Država je prispevala znatne zneske tudi za popravo pokrajinskih cest, zlasti na jugu.

A. Linde-Walther: MALI UMETNIK (radiranka)